សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌

ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២២

មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
Cambodian Center for Human Rights

Sweden
Sverige

People Change the World
Diakonia

អំពីមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា

មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា ("ម.ស.ម.ក") គឺជាអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ឯករាជ្យ មិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ ដែលធ្វើការដើម្បីលើកម្ពស់ និងការពារសិទ្ធិមនុស្ស ជាពិសេសសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងនីតិរដ្ឋនៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

ចក្ខុវិស័យរបស់ ម.ស.ម.ក គឺចង់ឃើញប្រទេសកម្ពុជាមានសន្តិភាពដែលប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបអាចទទួលបានសិទ្ធិមនុស្សមូលដ្ឋានដែលខ្លួនមានពីកំណើត ទទួលបាននីតិរដ្ឋគ្មាននិទណ្ឌភាព ទទួលបានការគោរពស្មើភាពគ្នាដោយគ្មានការរើសអើង ទទួលបានការពង្រឹងភាពអង់អាចក្លាហានដើម្បីចូលរួមយ៉ាងពេញលេញក្នុងដំណើរការលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ព្រមទាំងទទួលបានចំណែកនៃអត្ថប្រយោជន៍ពីការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចប្រទេសដោយនិរន្តភាពរបស់ប្រទេសកម្ពុជា។

ស្លាកសញ្ញារបស់ ម.ស.ម.ក មានរូបសត្វស្លាបពណ៌ស កំពុងហើរបំបែកចេញពីរង្វង់មូលពណ៌ផ្ទៃមេឃ ដែលមានន័យថា គឺជាការទាមទារសេរីភាពនៅកម្ពុជា។

គេហទំព័ររបស់សិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា www.sithi.org ទទួលបានពានរង្វាន់ពីមូលនិធិនៃការបង្កើតសារព័ត៌មានថ្មីប្រចាំឆ្នាំ២០១១ ស្ថិតក្នុងប្រភេទ សិទ្ធិនិងសេរីភាព និងទទួលពានរង្វាន់ទំនាក់ទំនងសម្រាប់ការផ្លាស់ប្តូរសង្គម មកពីមជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់ទំនាក់ទំនងនិងផ្លាស់ប្តូរសង្គម នៅសកលវិទ្យាល័យឃ្វីនឡែនទីក្រុងប្រ៊ីសប៊ែន (Brisbane) នៃប្រទេសអូស្ត្រាលី។

សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពី ម.ស.ម.ក សូមចូលទស្សនា គេហទំព័រ www.cchrcambodia.org។

អំពីគម្រោងនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌

មេរៀនស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ គឺជាផ្នែកមួយនៃមេរៀនស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដែលបង្កើតឡើងដោយគម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់ ម.ស.ម.ក ("គម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌")។ គម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ គឺជាគម្រោងដំបូង និងមានតែមួយគត់នៅប្រទេសកម្ពុជា ដែលមានបំណងលើកកម្ពស់ និងការពារសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង។ គម្រោងនេះមានគោលដៅរួមទូទៅក្នុងការបង្កើនអព្យាក្រឹត្យ និងឯករាជ្យនៃប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌របស់ប្រទេសកម្ពុជា ដោយគាំទ្រសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅក្នុងតុលាការកម្ពុជា។ ដើម្បីសម្រេចគោលដៅរួមនេះ គម្រោងមានគោលបំណងពីរគឺ បញ្ជៀបនូវគោលគំនិតនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ក្នុងចំណោមសាធារណជនតាមរយៈលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងបង្កើនការអនុលោមតាមស្តង់ដារនៃការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅក្នុងតុលាការតាមរយៈការសង្កេតការណ៍សវនាការ។

សេចក្ដីថ្លែងអំណរគុណ

ម.ស.ម.ក សូមថ្លែងអំណរគុណចំពោះអង្គការដោយកូនៀ (Diakonia) និងប្រទេសស៊ុយអែតសម្រាប់ការចូលរួមចំណែកដ៏សប្បុរសដែលធ្វើឱ្យមេរៀននេះកើតឡើងបាន។ មាតិកានៃមេរៀននេះ គឺជាការទទួលខុសត្រូវរបស់ ម.ស.ម.ក ហើយមិនបានឆ្លុះបញ្ចាំងពីទស្សនៈរបស់អង្គការ Diakonia និងប្រទេសស៊ុយអែតនោះទេ។

ចម្ងល់ និងមតិចូលរួម

ប្រសិនបើលោកអ្នកមានសំណួរ ឬត្រូវការព័ត៌មានបន្ថែមទាក់ទងនឹងមេរៀននេះ សូមទាក់ទងមកកាន់ ម.ស.ម.ក តាមរយៈអាសយដ្ឋាន៖

ផ្ទះលេខ ៧៩៨ ផ្លូវ៩៩ សង្កាត់បឹងត្របែក ខណ្ឌចំការមន រាជធានីភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

ទូរស័ព្ទ៖ ៨៥៥ (០) ២៣ ៧២ ៦៩ ០១

គេហទំព័រ៖ www.cchrcambodia.org។

មាតិកា

១. និយមន័យ 1

២. ប្រវត្តិសង្ខេបនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ 1

៣ . ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ 3

៣.១. ច្បាប់អន្តរជាតិ 3

៣.២ ច្បាប់ជាតិ 3

៤. សារសំខាន់ 5

៥. ដែនកំណត់ 6

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះ
ដោយយុត្តិធម៌

១. និយមន័យ

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ គឺជាសិទ្ធិមនុស្ស ដែលជាសសរស្តម្ភស្នូលនៃប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌។ សិទ្ធិនេះត្រូវអនុវត្តទាំងនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី និងដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។ យោងតាមដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ផ្តល់សិទ្ធិឱ្យជនគ្រប់រូប ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌទទួលបានការកាត់ក្តីដោយយុត្តិធម៌ និងស្មើភាព ខណៈពេលដែលរដ្ឋកំពុងដំណើរការនីតិវិធីរកជនដែលមាន ឬ គ្មានពិរុទ្ធភាព។

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ រួមមាននូវសិទ្ធិផ្សេងៗមួយចំនួនរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ ដែលហៅកាត់រួមថា "សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌" ដែលរួមបញ្ចូលនូវគ្រប់ដំណើរការផ្លូវច្បាប់ទាំងមូល ចាប់ពីពេលឃាត់ខ្លួនជនសង្ស័យក្នុងដំណាក់កាលដំបូង រហូតដល់ពេលបញ្ចប់ដំណើរការបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ជាស្ថាពរ។

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ មានចែងនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ ជាពិសេស នៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ដែលធានានូវ **សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងសិទ្ធិទទួលការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈដោយតុលាការឯករាជ្យ និងមិនលម្អៀង**។ កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ក៏មានចែងលម្អិតបន្ថែមអំពីជាតុផ្សំផ្សេងៗនៃការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដែលរួមមានជាអាទិ៍នូវសិទ្ធិដូចខាងក្រោម៖

- សិទ្ធិទទួលបានសវនាការជាសាធារណៈ
- សិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស
- សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយគ្មានការពន្យារពេល
- សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់
- សិទ្ធិទទួលបានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី
- សិទ្ធិមានមេធាវី
- សិទ្ធិមានវត្តមានក្នុងពេលសវនាការ
- សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព ឬ ផ្តល់សក្ខីកម្មដាក់បន្ទុកលើខ្លួនឯង
- សិទ្ធិទទួលបាននូវសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ និងមានសំអាងហេតុច្បាស់លាស់ និង
- សិទ្ធិប្តឹងតវ៉ាទៅកាន់តុលាការជាន់ខ្ពស់លើផ្នែកអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់។

២. ប្រវត្តិសង្ខេបនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌

នៅលើឆាកអន្តរជាតិ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នេះត្រូវបានបញ្ជាក់ និងទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការថាជាសិទ្ធិមូលដ្ឋានរបស់មនុស្ស តាមរយៈការអនុម័តសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ក្នុងមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិនៅឆ្នាំ ១៩៤៨ ដែលជាឯកសារដ៏សំខាន់មួយក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រនៃសិទ្ធិមនុស្ស។

អង្គការសហប្រជាជាតិ ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយសហគមន៍អន្តរជាតិនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៤៥ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងអំពើឃោរឃៅនានាដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងកាលពីក្នុងអំឡុងពេលសង្គ្រាមលោកលើកទីពីរ។ សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស គឺជាសន្ធិសញ្ញាដំបូងគេបង្អស់ដែលអង្គការសហប្រជាជាតិ បានអនុម័តឡើង ដោយមានកំណត់នូវសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានដែលត្រូវការពារជាសកល។[1] រដ្ឋទាំងអស់ដែលមានបំណងចង់ក្លាយជាសមាជិករបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ត្រូវតែគោរពតាមសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស។

កាលពីឆ្នាំ១៩៦៦ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នេះ ត្រូវបានបញ្ជាក់ឡើងជាថ្មីម្តងទៀតជាមួយនឹងសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយដែលជាសិទ្ធិមូលដ្ឋានផ្សេងៗ នៅក្នុងឯកសារមួយផ្សេងទៀត ដែលអង្គការសហប្រជាជាតិបានអនុម័តៈ កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ដែលបញ្ជាក់បន្ថែមទៀតអំពីសិទ្ធិផ្សេងៗ ដែលក្នុងនោះក៏មាននូវសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ផងដែរ។

បច្ចុប្បន្ន អង្គការសហប្រជាជាតិមានរដ្ឋជាសមាជិកចំនួន ១៩៣ ប្រទេស ដែលរដ្ឋសមាជិកទាំងអស់ត្រូវបានភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចផ្លូវច្បាប់ដោយសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងត្រូវមានកាតព្វកិច្ចអន្តរជាតិក្នុងការគោរពសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានដែលខ្លួនអនុម័តទទួលស្គាល់ រួមទាំងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ទៀតផង។ លើសពីនេះទៅទៀត រដ្ឋសមាជិកចំនួន ១៧៣ រួមមានប្រទេសកម្ពុជាផងដែរដែលបានផ្តល់សច្ចាប័នទៅលើកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ត្រូវបានភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចផ្លូវច្បាប់ ដូចមានចែងនៅក្នុងបញ្ញត្តិនៃកតិកាសញ្ញានេះ ហើយត្រូវមានកាតព្វកិច្ចលើកតម្កើងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ទាំងអស់ ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់នៅក្នុងសន្ធិសញ្ញានេះ។

ចាប់តាំងពីពេលនោះមក សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ត្រូវបានទទួលស្គាល់ក្នុងលក្ខខណ្ឌស្រដៀងគ្នានេះ ដូចជានៅក្នុងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ និងនៅក្នុងសន្ធិសញ្ញាផ្សេងទៀតរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ក៏ដូចជាលិខិតូបករណ៍ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ និងតំបន់ផ្សេងទៀតផងដែរ រួមមាន អនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ឆ្នាំ១៩៥០ អនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ឆ្នាំ១៩៦៩ ធម្មនុញ្ញអាហ្វ្រិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិពលរដ្ឋ ឆ្នាំ១៩៨១ អនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិកុមារ ឆ្នាំ១៩៨៩ ឬ ធម្មនុញ្ញអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានរបស់សហភាពអឺរ៉ុប ឆ្នាំ២០០០។

---

[1] អង្គការសហប្រជាជាតិ "សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ" https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights អង្គការសហប្រជាជាតិ "ប្រវត្តិនៃសេចក្តីប្រកាស" https://www.un.org/en/about-us/udhr/history-of-the-declaration។

៣. ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់

៣.១. ច្បាប់អន្តរជាតិ

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ គឺជាសិទ្ធិមូលដ្ឋានដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាសកលនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ រួមមាន នៅក្នុង **សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ** និង**អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ**។ លិខិតូបករណ៍ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិទាំងបីនេះ អាចអនុវត្តដោយផ្ទាល់នៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជាតាមរយៈមាត្រា ៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ("រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា")។

មាត្រា ១០ នៃ **សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស៖** *"មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិស្មើគ្នា និងពេញលេញក្នុងការសុំឱ្យតុលាការឯករាជ្យ និងមិនលម្អៀង ត្រួតពិនិត្យរឿងក្តីរបស់ខ្លួនជាសាធារណៈ និងដោយសមធម៌ ដើម្បីសម្រេចបានលើសិទ្ធិ កាតព្វកិច្ច និងភាពសមហេតុ*

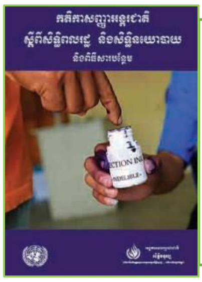

មាត្រា ១៤ (១) នៃ **កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ៖** *"ជនគ្រប់រូបត្រូវមានសិទ្ធិស្មើគ្នាចំពោះមុខតុលាការ និងសាលាជម្រះក្តី។ ជនគ្រប់រូបត្រូវមានសិទ្ធិឱ្យសាលាក្តីមានសមត្ថកិច្ច ឯករាជ្យ និងមិនលម្អៀង ដែលបានបង្កើតឡើងដោយច្បាប់ [...]"* ។

មាត្រា ៤0 (២)(ខ)(iii) នៃ **អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ៖** "[...] *ក្នុងទិសដៅនេះ និងដោយពិចារណាទៅលើបញ្ញត្តិនៃលិខិតូបករណ៍អន្តរជាតិដែលពាក់ព័ន្ធ រដ្ឋភាគីត្រូវធានា ជាពិសេសថា [...] (ខ) កុមារដែលជាប់សង្ស័យ ឬជាប់ចោទថាបានរំលោភច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌយ៉ាងហោចណាស់ ត្រូវទទួលបាននូវការធានាដូចតទៅ៖* [..] (iii) *ទទួលបានការដោះស្រាយដោយគ្មានការយឺតយ៉ាវពីសំណាក់អាជ្ញាធរ ឬស្ថាប័នតុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ច ឯករាជ្យ និងមិនលម្អៀងនៅក្នុងការជំនុំជម្រះដ៏យុត្តិធម៌មួយ ស្របតាមច្បាប់ និងដោយមានជំនួយផ្នែកច្បាប់ ឬ ជំនួយសមស្របផ្សេងៗទៀត ហើយប្រសិនបើមិនផ្ទុយនឹងឧត្តមប្រយោជន៍របស់កុមារនោះ ជាពិសេស ដោយយោងទៅលើអាយុ ឬស្ថានភាពរបស់កុមារ ដោយមានវត្តមានរបស់ឪពុកម្តាយ ឬអ្នកអាណាព្យាបាលស្របច្បាប់របស់កុមារផង* [...]"។

៣.២ ច្បាប់ជាតិ

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ក៏ត្រូវបានធានានៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាផងដែរ តាមរយៈបញ្ញត្តិទូទៅ និងជាក់លាក់ ដែលមានចែងនៅក្នុងលិខិតតូបករណ៍មួយចំនួន ដូចជា រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ក្រមព្រហ្ម

ទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ("ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ") ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ សិទ្ធិនេះក៏ត្រូវបានការពារក្រោមច្បាប់ស្តីយុត្តិធម៌អនីតិជន ដែលបង្កើតនូវទម្លាប់ និងនីតិវិធីនៅក្នុងដោះស្រាយជាមួយអនីតិជនដែលប្រព្រឹត្តិបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។

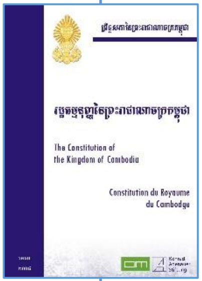

- **មាត្រា ៣៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ៖** *"ច្បាប់ហាមឃាត់មិនឱ្យមានការរំលោភបំពានលើរូបរាងកាយបុគ្គលណាមួយឡើយ។*
  ច្បាប់ការពារជីវិត កិត្តិយស និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។
  ការចោទប្រកាន់ ការចាប់ខ្លួន ការឃាត់ខ្លួន ឬការឃុំខ្លួនជនណាមួយ នឹងអាចធ្វើទៅកើតលុះត្រាតែអនុវត្តដោយត្រឹមត្រូវតាមបញ្ញត្តិច្បាប់។ ការបង្ខិតបង្ខំ ការធ្វើបាបលើរូបរាងកាយ ឬប្រព្រឹត្តិកម្មណាមួយ ដែលបន្ថែមទម្ងន់ទណ្ឌកម្ម អនុវត្តចំពោះជនជាប់ឃុំឃាំង ឬជាប់ពន្ធនាគារ ត្រូវបានហាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើឡើយ។ អ្នកដែលដល់ អ្នករួមប្រព្រឹត្ត និងអ្នកសមគំនិត ត្រូវទទួលទោសតាមច្បាប់។
  ការទទួលសារភាពដែលកើតឡើងពីការបង្ខិតបង្ខំតាមផ្លូវកាយក្តី តាមផ្លូវចិត្តក្តី មិនត្រូវទុកជាភស្តុតាងនៃពិរុទ្ធភាពទេ។
  វិមតិសង្ស័យ ត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ។
  ជនជាប់ចោទណាក៏ដោយ ត្រូវទុកជាមនុស្សឥតទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ។
  ជនគ្រប់រូប មានសិទ្ធិការពារខ្លួនតាមផ្លូវតុលាការ។"

- ក្រមព្រហ្មទណ្ឌចែងអំពីចំណាត់ថ្នាក់បទល្មើស គោលការណ៍នៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ គោលការណ៍នៃការកាត់ទោស ដែនយុត្តាធិការរបស់តុលាការ និងវិសាលភាពនៃបទល្មើសក្រមព្រហ្មទណ្ឌនានា។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌធានាថាសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងគោលការណ៍នានា រួមទាំងគោលការណ៍នៃនីត្យានុកូលភាព (មាត្រា ៣) ការការពារពីការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល (មាត្រា ២៣) ឬការការពារចុងចោទជាអនីតិជន (មាត្រា ៣៩ និងមាត្រា ៤០)។

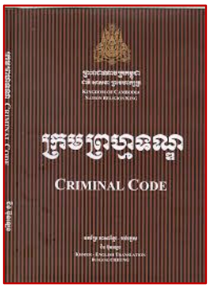

- ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចែងលម្អិតអំពីរបៀបប្រព្រឹត្តិចំពោះជនសង្ស័យ។ ជាពិសេស ក្រមព្រហ្មទណ្ឌមានចែងអំពីតួនាទី និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ចៅក្រម ព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីការពារក្តី ចាប់ពីពេលចាប់ផ្តើមការស៊ើបអង្កេតរហូតដល់ពេលចាប់ខ្លួន និងការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌទាំងស្រុង និងគោលការណ៍នៃការកាត់ទោស។

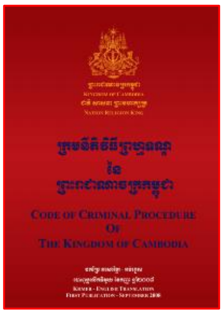

- **មាត្រា ៦ នៃច្បាប់ស្ដីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន – សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធី៖** *"អនីតិជនគ្រប់រូបដែលជាប់សង្ស័យ ឬត្រូវចោទ ឬជាប់ចោទថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសត្រូវទទួលបាននូវសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធីដូចតទៅ៖*
  - *សិទ្ធិមិនផ្ដល់ចម្លើយនៅពេលដែលមាន ឬគ្មានវត្តមានមេធាវី*
  - *សិទ្ធិមិនទទួលការបង្ខិតបង្ខំឱ្យឆ្លើយចម្លើយដាក់បន្ទុកលើខ្លួនឯង*
  - *សិទ្ធិរក្សាការសម្ងាត់នៃជីវិតឯកជន*
  - *សិទ្ធិទទួលបានការពិនិត្យសុខភាព និងការព្យាបាល*
  - *សិទ្ធិទទួលបានការឱ្យដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់*
  - *សិទ្ធិក្នុងការជូនដំណឹងអំពីការចាប់ខ្លួនទៅដល់តំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់*
  - *សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវីដោយការជ្រើសរើស ឬដោយការចាត់តាំងដោយមិនយកកម្រៃស្រប តាមលក្ខខណ្ឌដែលចែងដោយច្បាប់ស្ដីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី ចាប់តាំងពីដំណាក់កាលដំបូងបំផុតនៃនីតិវិធី*
  - *សិទ្ធិឱ្យមានការចូលរួមពីអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់នៅគ្រប់ដំណើរការរឿងក្ដីប្រសិនបើការចូលរួមនេះមិនផ្ទុយនឹងឧត្ដមប្រយោជន៍របស់អនីតិជន*
  - *សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីអ្នកបកប្រែភាសាដោយមិនយកកម្រៃ កាលបើមានការចាំបាច់*

  - *សិទ្ធិបង្ហាញភស្ដុតាង*
  - *សិទ្ធិស្នើសុំឱ្យហៅសាក្សី និងសួរសាក្សី*
  - *សិទ្ធិស្នើសុំអនុញ្ញាតនៅក្រៅឃុំ*
  - *សិទ្ធិស្នើសុំឱ្យកែប្រែវិធានការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ*
  - *សិទ្ធិទំនាក់ទំនងជាមួយស្ថានទូត ស្ថានកុងស៊ុល ក្នុងករណីអនីតិជនជាជនបរទេស*
  - *សិទ្ធិផ្សេងៗទៀតដែលមានចែងនៅក្នុងបទដ្ឋានគតិយុត្តជាធរមាន។"*

៤. សារសំខាន់

ការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌គឺពិតជាមានសារសំខាន់ជាសារវន្តដើម្បីការពារសិទ្ធិជនជាប់ចោទ និងជនរងគ្រោះ ព្រមទាំងដើម្បីធានាឱ្យបាននូវ**រដ្ឋបាលយុត្តិធម៌ប្រកបដោយភាពត្រឹមត្រូវ**។ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌គឺជាគន្លឹះក្នុងការ**ការពារសិទ្ធិមនុស្ស** និងនីតិរដ្ឋ។[2]

[2] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ "សេចក្ដីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ – មាត្រា ១៤៖ សិទ្ធិស្មើភាពគ្នាចំពោះមុខតុលាការ និងអង្គជំនុំជម្រះ និងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌" (CCPR/C/GC/៣២ ថ្ងៃទី២៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៧) វាក្យខណ្ឌ ២២ https://www.refworld.org/docid/478b2b2f2.html ។

យោងតាមគោលការណ៍នីតិរដ្ឋ គ្មានជនណាម្នាក់អាចត្រូវបានផ្តន្ទាទោសបានឡើយ លុះត្រាតែតុលាការមានសមត្ថកិច្ច និងមិនលម្អៀងបានសម្រេចថាជននោះបានប្រព្រឹត្តល្មើសច្បាប់។ នីតិរដ្ឋក៏តម្រូវឱ្យតុលាការធានាថា ច្បាប់ត្រូវបានអនុវត្តដោយស្មើភាពគ្នា និងដោយគ្មានការរើសអើង នេះរួមបញ្ចូលទាំងការធានាថាសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ត្រូវបានអនុវត្តនៅក្នុងគ្រប់សំណុំរឿងទាំងអស់។[3]

ភាពយុត្តិធ៌មត្រូវមាននៅគ្រប់ដំណើរការតុលាការទាំងអស់ ដោយធានាឱ្យបាននូវភាពយុត្តិធម៌ជាអាទិភាពចម្បង។ មានតែពិរុទ្ធជនប៉ុណ្ណោះដែលត្រូវបានផ្តន្ទាទោស និងកាត់ទោសឱ្យជាប់ពន្ធនាគារ ហើយជនគ្មានទោសត្រូវមានសិទ្ធិចូលរួមនៅក្នុងសង្គមដោយសេរីដោយគ្មានបុរេនិច្ឆ័យ។[4] ហេតុដូច្នេះ ការមិនគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ អាចនាំឱ្យមានការសម្រេចក្តីដោយអយុត្តិធម៌ ជាពិសេសការផ្តន្ទាទោសដោយមិនត្រឹមត្រូវ។

៥. ដែនកំណត់

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ត្រូវតែអនុវត្តដោយគ្មានករណីលើកលែងឡើយ។ ជនគ្រប់រូបដែលរងការចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវមានសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ គ្រប់ពេលវេលា រួមទាំងនៅក្នុងអំឡុងស្ថានភាពនៃគ្រាអាសន្ន និងស្ថិតក្នុងស្ថានភាពមានជម្លោះប្រដាប់អាវុធ។[5]

យោងតាមគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ ទោះបីជាមាត្រា ១៤ មិនស្ថិតនៅក្នុងចំណោមសិទ្ធិបដិប្បញ្ញត្តិ[6] ដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៤ នៃ កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ (បដិប្បញ្ញត្តិនៅក្នុងអំឡុងពេលមានស្ថានភាពនៃគ្រាអាសន្ន) ក៏ដោយ ក៏ករណីលើកលែងទូទៅនូវសិទ្ធិទទួលបានការកាត់ក្តីដោយយុត្តិធម៌គឺមិនអាចបដិសេធបានឡើយ ហើយត្រូវតែអនុវត្តឱ្យស្របតាមគោលបំណងនៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។ អាស្រ័យហេតុនេះ ការ

[3] ម.ស.ម.ក "សៀវភៅណែនាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងការសង្កេតការណ៍នៅសវនាការ" (ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១២) ទំព័រ ១០ https://sithi.org/medias/files/projects/tmp/publication/cchr-ftr-and-trial-monitoring-handbook-feb-eng2012-02-13.pdf ។

[4] ដដែល ។

[5] អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ "សៀវភៅណែនាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌" ច្បាប់បោះពុម្ពផ្សាយលើកទីពីរ (ឆ្នាំ២០១៤) ទំព័រ xvi។

[6] សិទ្ធិដែលមិនអាចបដិបញ្ញាត្តិ៖ សិទ្ធិដែលមិនអាចព្យួរទុកបានដោយរដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងកាលៈទេសៈនៃ"រដ្ឋមានគ្រាអាសន្នក្រោមមាត្រា ៤នៃ ក.ស.អ.ព.ន។

អនុវត្តទាំងឡាយណា ដែលងាកចេញគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាននៃសិទ្ធិទទួលបានការកាត់ក្តីដោយយុត្តិធម៌ ត្រូវបានហាមឃាត់គ្រប់ពេលវេលា។[7]

ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ករណីលើកលែងចំពោះប្រការដាក់លាក់នៃមាត្រា ១៤ អាចទទួលយកបាន។[8] ជាការពិត សិទ្ធិផ្សេងៗដែលមាននូវសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌គឺមិនដាច់ខាតនោះទេ ហើយអាចមានកម្រិតកំណត់នៅក្នុងកាលៈទេសៈមួយចំនួន។ កម្រងមេរៀនខាងក្រោមនេះគ្របដណ្តប់នូវសិទ្ធិសំខាន់ៗដែលមានសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងផ្តល់នូវព័ត៌មានលម្អិតបន្ថែមអំពីដែនកំណត់ដែលអាចអនុវត្តចំពោះសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ខ្លះ។

--ចប់--

[7] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ "សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ – មាត្រា ១៤៖ សិទ្ធិស្មើភាពគ្នាចំពោះមុខតុលាការ និងអង្គជំនុំជម្រះ និងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌" (CCPR/C/GC/៣២ ថ្ងៃទី២៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៧) វាក្យខ័ណ្ឌ ៥ និង ៦ https://www.refworld.org/docid/478b2b2f2.html "គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ "សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៩ – មាត្រា ៤៖ បដិប្បញ្ញត្តិក្នុងស្ថានភាពនៃគ្រាមានអាសន្ន" (CCPR/C/២១/កំណែប្រែ ១/សេចក្តីបន្ថែម ១១ ថ្ងៃទី៣១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២១) វាក្យខ័ណ្ឌ ១១ https://www.refworld.org/docid/453883fd1f.html ។

[8] Ibid វាក្យខ័ណ្ឌ ៥។